

Mali's March Revolution

انقلاب ماه مارس مالی 1991

کاترین نس بیت و استیفن زونس

آوریل 2009

طول مبارزه: 1989 تا 1991

سرشت مبارزه:

دموکراسی خواهی

هدف:

رژیم ژنرال موسی تراوره General Mousa Traoré

جنبش:

دانشجویان، اتحادیه های صنفی و ائتلافی از گروه های دموکراتیک مخالف به رهبری اتحاد دموکراسی

خواهی در مالی

خلاصه مبارزه:

مخالفت با فساد و رژیم دیکتاتوری ژنرال موسی تراوره در سال های دهه هشتاد فزونی گرفت. در این زمان، برنامه ریاضت اقتصادی که برای پاسخ به درخواست های صندوق بین المللی پول اجرا می شد، سختی معیشت را برای بخش عمده ای از جمعیت مالی به همراه آورده بود، اما گروهی از صاحبان قدرت

و خانواده های نزدیک به آنان، در رفاه کامل و به صورت تجملی زندگی می کردند. جنبش مخالفی که توسط اتحاد دموکراسی خواهی در مالی رهبری می شد، به شدت توسط رژیم سرکوب شد.

در سال 1991، دانشجویان یک سری تظاهرات را با خواست انتخابات چند حزبی علیه حکومت اقتدارگرا سازماندهی کردند. پس از قتل عام بیش از صد تظاهرکننده، نیروهای ارتشی از سرکوب و کشتار بیشتر امتناع کردند و این موضوع به دامنه اعتراضات در روزهای بعد افزود. افسران ارتش اصلاح طلب، رژیم را برکنار کردند و اجازه دادند «کمیته انتقال برای آسایش مردم» که از رهبران غیرنظامی طرفدار دموکراسی تشکیل می شد، به کار بیاقتند. گروه های مخالف قانونی شدند و مجلس ملی متشکل از غیرنظامیان و گروه های سیاسی، برای تنظیم پیش نویس قانون اساسی تشکیل جلسه داد و قانون اساسی جدید پس از فراندم ملی به رسمیت شناخته شد. رهبر مخالفان آماندو توره Amandou Toure در انتخابات سال بعد حائز اکثریت آرا شد و مالی در میان دموکراتیک ترین کشورهای منطقه جای گرفت.

سابقه سیاسی:

جمهوری مالی کشور فقیری در منطقه ساحلی، در شمال غرب آفریقا است که به دریا راه ندارد. کودتای نظامی موسی ترااره حکومت ملی و چپ گرای این کشور را در 1968 سرنگون کرد؛ حکومتی که از سال 1960 و از زمان استقلال از فرانسه بر سر کار بود. پس از کودتا چند حزب زیرزمینی به وجود آمد، اما تا سال 1990 اجازه فعالیت علنی نداشتند. پس از انتقادات بین المللی، رژیم ترااره اتحادی از "کمیته ملی اقدام دموکراتیک" و سایرین را قانونی اعلام کرد. این گروه ها پس از اتحاد، ائتلاف دموکراسی خواهی در مالی یا (ADEMA) را تشکیل دادند.

ریشه های تاریخی آدما (ADEMA) و اثبات این که آن ها توانایی ایستادگی در برابر فشارها و ناملایمات سیاسی را دارند، در نظر مردم مالی به آن ها مشروعیت داد. بسیاری از سازمان های زیرزمینی علی رغم سخت گیری های رژیم نظامی، کنار هم جمع شدند، اما هسته اصلی ساختار، آدما بود که با ویژگی مرکز-گریزی اش، قوت سازمانی را به حداکثر رساند. خود این سازمان نیز به شکلی دموکراتیک اداره می شد. این موضوع به این سازمان مشروعیت لازم برای رهبری جنبش مقاومت را می داد و در مراحل بعدی گذار، آن را به عنوان یک حزب سیاسی مطرح می کرد.

در سال های منتهی به سقوط دیکتاتوری در مالی، آدما توانست اتحادیه های صنفی و گروه های دانشجویی را در راستای ایجاد جبهه ای واحد بسیج کند. در مارس 1991، آدما یکی از مشوقین و برنامه ریزهای اصلی تظاهرات، اعتراضات و اعتصاب ها در سراسر کشور بود. از طریق اتحاد سازمان های مختلف که سابقه تاسیس شان به سال 1968 می رسید، آدما حوزه تاثیر خود را از نظر جغرافیایی نیز توسعه داد. همین طور از طریق معلم های مُسن، پزشکان و کارکنان بخش درمان، پیام آدما به سراسر کشور و به ویژه مناطق روستایی رسید. این سازمان توانست با جذب نیرو و منابع مالی به جنبش دموکراتیک کمک کند. گروهی از نقالان و نوازندگان خیابانی طرفدار آدما، روح دموکراسی را در جای جای مالی پراکنده کردند. بسیاری از اعضای آن نیز تحصیل کردگان طبقه متوسط بودند که بقای چارچوب سازمانی آن را تضمین می کردند.

اعتراض بی خشونت و مسالمت آمیز دانشجویان در ژانویه سال 1991 به شدت و با بی رحمی سرکوب شد و این سرکوب با دستگیری و شکنجه رهبران و شرکت کنندگان در آن ادامه یافت. در پاره ای موارد، حرکت های پراکنده، شورش و تخریب اموال عمومی انجام شد، اما عمده کنش های ناراضیان، بی خشونت باقی ماند. از 22 مارس تا 26 مارس همان سال، تظاهرات طرفداران دموکراسی و نیز اعتصاب های ملی، هم در مناطق شهری و هم در مناطق روستایی که به «رویداد» یا *les evenements* یا

انقلاب ماه مارس مشهور شد به انجام رسید. در پاسخ به تظاهرات مردمی که در پایتخت، باماکو، توسط دانشجویان سازمان دهی می شد و بعدتر اتحادیه های صنفی هم به آن پیوستند؛ سربازان به سوی تظاهرکنندگان بی خشونت آتش گشودند. اگر چه تظاهرکنندگان بر مبارزات بی خشونت و لزوم پایبندی به اصول و انضباط آن تاکید داشتند، اما آشوب های مختصری پس از درگیری نظامی و تیراندازی دیده شد. ایجاد موانع و بستن جاده ها برای ایجاد اختلال در حرکت سربازان ادامه یافت. ترأره وضعیت فوق العاده و حکومت نظامی شبانه اعلام کرد. علی رغم کشته شدن سیصد نفر ظرف چهار روز، معترضین بی خشونت برای پافشاری بر خواسته شان - برکناری دیکتاتور و استقرار دموکراسی- به خیابان ها آمدند. تا 26 مارس، ترمز سربازان برای شلیک به سمت مردم به صورت فراگیری در میان نیروهای مسلح دیده شد. هزاران سرباز سلاح هایشان را زمین گذاشتند و به جنبش طرفداران دموکراسی پیوستند. همان روز بعد از ظهر، سرهنگ آمادو تومانی توره در رادیو اعلام کرد، دیکتاتور موسی ترأوره دستگیر شده است.

توره نهادهای [امنیتی] موجود را به حالت تعلیق در آورد و ریاست حکومت انتقالی که به نام شورای ملی آشتی معروف شد را به عهده گرفت. او قول داد برای ریاست جمهوری کاندیدا نشود و پس از انتخاب رئیس جمهور توسط مردم در انتخاباتی آزاد، قدرت را واگذار کند. نام شورای انتقالی را به «رهایی مردم» تغییر داد، توره یک نخست وزیر غیرنظامی معرفی کرد. در کنگره دو ماه پس از انقلاب ماه مارس، آدما به حزب سیاسی رسمی تبدیل شد. به سبب سابقه طولانی آن ها در کارهای سازمانی، آدما توانست به سرعت از یک جنبش مقاومت به یک حزب سیاسی تغییر کسوت دهد.

رهبر آدما آلفا عمر کوناره Alpha Oumar Konare از طرف این حزب، کاندیدای ریاست جمهوری شد. وی تا سال 1980 در رژیم توره وزیر فرهنگ بود و در اعتراض به عملکرد او استعفا داده بود.

کوناره سازمان دهی و هماهنگی مقاومت های دانشجویی و صنفی را که به مارس 1991 منجر شد، به

عهده داشت. او که از بنیانگذاران آدما بود، به جای جای مالی سفر کرد تا گفتگو میان مقامات حکومت و مردم را برقرار کند. او بر این نکته تاکید می کرد که باید به عقلانیت مردم مالی برای اجرای عدالت، ایمان داشته باشیم. انتخابات 12 و 26 آوریل، به پیروزی آدما در هر پنج منطقه مالی و در نتیجه انتخاب کوناره انجامید. پس از آن توره به عنوان رییس شورای انتقالی از قدرت کناره گیری کرد.

کنش های استراتژیک:

مردم مالی تاریخ کشورشان را از طریق نقال ها می دانند. این افراد رسانه ای برای انتقال ضرب المثل ها، داستان ها و اشعار و سنت های شفاهی هستند. از زمان استقلال، نقال ها در فرایند تاسیس ملت و سیاست، تاثیرگذار بودند. آن ها از طریق انتقال پیام های سیاسی، انتقادهای اجتماعی و آموزش مردم، به ویژه در میان مردم بی سواد مناطق روستایی، به این فرآیند کمک بسیار موثری کردند. علیه دیکتاتوری ترأره و در بسیج مردمی که هفتاد درصد از آنان بیسواد هستند، نقال ها بر داستان معروف قدیمی – 1300 ساله- تاکید می کردند. براساس این داستان قدیمی: پس از این که روسای قبایل نیزه هایشان را به امپراتور سونجاتا کینا، بنیان گذار امپراتوری مالی در غرب آفریقا، و به نشانه تسلیم و فرمان پذیری تقدیم کردند، امپراتور نیزه ها را به روسای قبایل برگرداند تا نشان دهد آن ها باید مستقل از او، حاکمیت قبيله شان را در دست داشته باشند. بر پایه این داستان، مردم مالی معتقدند دموکراسی راهی برای حاکمیت مستقل فردی است. مارا سگی *mara segi* که به معنی «به خانه آوردن قدرت» است یک سنت ملی است. با عرضه دموکراسی به عنوان بازگشت به سنت، مردم مالی از برچسب های ارتباط با غرب و غرب زدگی در فرایند دموکراتیزه کردن در امان ماندند. جنبش با عبارت «مبوک» شناخته می شد که معنی همبستگی، ملت و وظیفه اجتماعی استفاده از حقوق شهروندی برای حفظ دموکراسی را در خود مستتر داشت.

دانشجویان دانشگاه سازمان دهندگان اصلی تظاهرات هایی بودند که طومار رژیم را در هم پیچید. آن ها تلاش زیادی برای تشویق زنان برای شرکت در تظاهرات را به عنوان راهی برای کاهش خطر برای دیگر تظاهرکنندگان می کردند. تظاهرکنندگان همین طور به سوی ساختمان های دولتی راه پیمایی می کردند و تا جایی که با مامورین و موانع مواجه می شدند، ادامه می دادند. علی رغم تیراندازی های زیاد، موج های اعتراض ادامه یافت و رهبران اعتراض به گروه های کوچکی که واکنش های خشونت آمیز به کشتارها می دادند، اعتراض می کردند.

وضعیت امروز:

علی رغم فساد، فقر و زیرساخت های ضعیف، مالی یکی از دموکرات ترین کشورهای آفریقا باقی مانده است. برای آموزش مردم و بهبود وضعیت حقوق و مسئولیت های شهروندان اش، دولت برنامه ای تحت عنوان "ماموریت تمرکززدایی" را در سال 1993 به اجرا درآورد که به موجب آن مردم تشویق می شدند در انتخابات محلی و ملی شرکت کنند. در حال حاضر مالی به هشت منطقه اجرایی تقسیم شده است که آن ها هم به بخش های منطقه و شهرستان تقسیم شده است. در حال حاضر 702 شهردار در مناطق شهری توسط مردم انتخاب می شوند. رادیو و روزنامه های آزاد در کشور وجود دارند و فضای سیاسی سرزنده ای در کشور وجود دارد. انتقال قدرت در این کشور آرام و صلح آمیز بوده است.

در فاصله کمی پس از انقلاب ماه مارس در سال 1991، حکومت مالی مذاکرات صلح با شورشیان مسلح توآرگ Tuareg را آغاز کرد که در پی آن، آن ها مبارزات مسلحانه را به شرط دریافت درجه ای از خودمختاری متوقف کردند. در مارس 1996، مراسمی نمادین از سوزاندن سلاح های شورشیان در باماکو برگزار شد.

اتفاقات 1991، هر سال یادآوری می شوند. سالگرد قتل عام 26 آوریل، تعطیلی ملی است و مجسمه هایی در سراسر پایتخت به یادبود اتفاقات سال 1991 دیده می شود.

استفاده از مبارزات بی خشونت در مالی ادامه دارد. در چند مورد، اعتراض هایی به رهبری دانشجویان در دهه نود دیده شد. اعتراض هایی به نرخ بالای بیکاری و سایر تاثیرهای منفی تنظیمات ساختاری که از سوی نهاد های مالی بین المللی تشویق می شد و به سقوط یکی از دولت ها پس از رای عدم اعتماد مجلس انجامید. سنت مقاومت بی خشونت علیه خودکامگی در سال 2001 هم به صف اول آمد. رئیس جمهور آلفا عمرکوناره تغییراتی را برای قانون اساسی پیشنهاد داد، اما فراندم آن در پی اعتراض آنانی که می ترسیدند این تغییرات استقلال قوه قضاییه را به خطر اندازد و رئیس جمهور را از تعقیب قضایی در امان نگه دارد، به تعویق افتاد. اعتراض هایی که علیه سیاست های اقتصادی نئو-لیبرال در سال 2005 به وقوع پیوست. صدها تظاهرکننده بی خشونت در جریان بازدید نیکولای سارکوزی – که بعدا وزیر کشور و رئیس جمهور فرانسه شد- به سیاست های سخت گیرانه او علیه مهاجران اعتراض کردند. همان سال مالی میزبان اجلاس جهانی اجتماع World Social Forum بود که تجمع های بزرگی از فعالین جامعه مدنی را از صدها سازمان مختلف به خود جلب کرد.

مالی نمونه خوبی از یک کشور در حال توسعه است که علی رغم این که در بسیاری از منابع از سایر جوامعی که مبارزات بی خشونت علیه حکومت های اقتدارگرا را تمرین کرده اند، عقب تر است، قادر بوده انقلاب دموکراتیک بی خشونت را به سرانجام برساند. علاوه بر آن، نهادهای دموکراتیک مالی علی رغم مشکلاتی نظیر درگیری های مسلحانه در شمال، برنامه تنظیم اقتصادی سخت گیرانه، فساد فراگیر و نرخ بالای بی سوادی توانسته اند به بقای خود ادامه دهند. با بهره مندی از سنت های فرهنگی کشور و توسعه پیام های سیاسی- اجتماعی توسط نقالان و دیگر رسانه های سنتی، به جای جای کشور، جنبش پایدار دموکراسی خواهی نه تنها پیروزمندانه از سرکوب های وحشیانه مارس 1991 عبور کرد، بلکه از

خشونت و عدم ثبات دوران انتقال حکومت به دموکراسی هم در امان ماند؛ دامی که بسیاری از کشورهای همسایه مالی در آن گرفتار شدند.